

B A R L A I E R V I N

ERDŐGAZDASÁG-
POLITIKAI
IRÁNYELVEK

M. ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁGI ÜZEMEK

OEE Könyvtár
Áll.Éll. 2020

ERDŐGAZDASÁG- POLITIKAI IRÁNYELVEK

ÍRTA:

BARLAI ERVIN

ERDŐMÉRNÖK,

A MAGYAR ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁGI
ÜZEMEK ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓJA

Országos Erdészeti Egyesület
Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár

Leletési szám:

150/2013

Csoport szám:

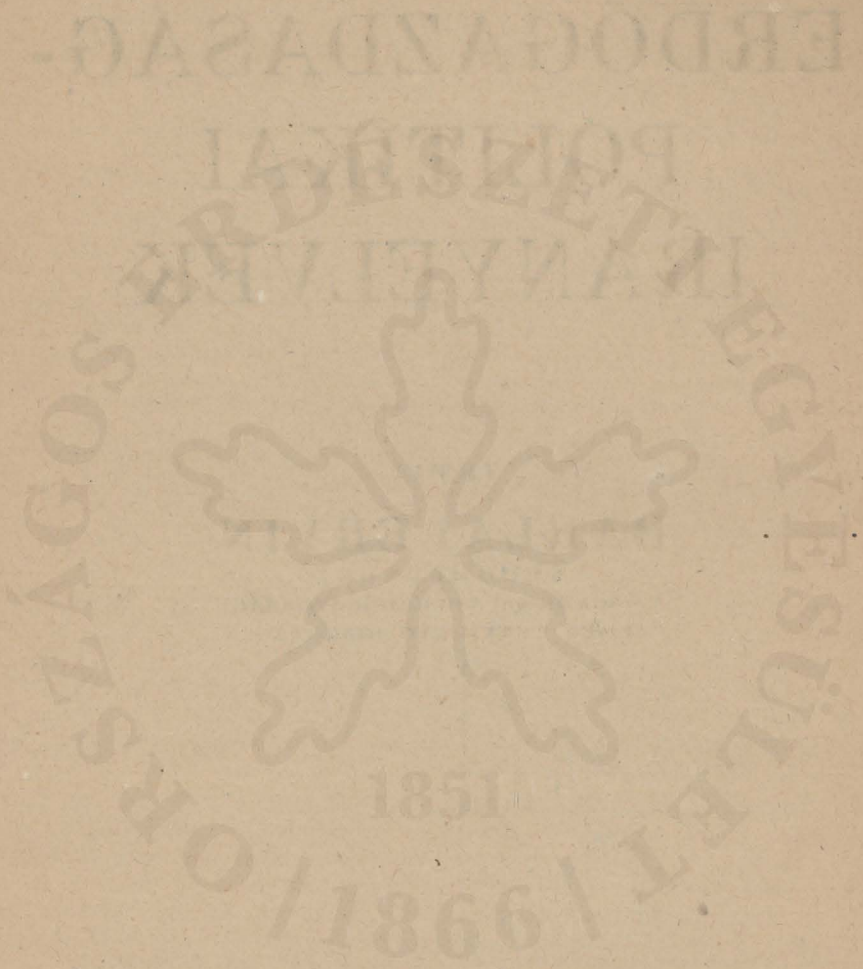
III

Raktári jelzet:

S. IV II

Abalondó

M. ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁGI ÜZEMEK

Felelős kiadó: A. Nagy György
Világosság nyomda rt. Felelős nyomdavezető: Eperi István

Kérelem Magyarország vezetőihez és minden dolgozójához!

A földreformtörvény — 1946:VI. tc. — döntő módon átfurmálta a magyar erdőgazdálkodás arculatát. Az állam tulajdonában lévő erdők területe a trianoni korszak viszonyaihoz mérten egyszerre a tizenötszörösére duzzadt. Ennek a hatalmas változásnak jelentős erdőgazdaságpolitikai konzekvenciái vannak. Tisztán kell látnunk a változás következményeit, erdőgazdálkodási és általános nemzetgazdasági szempontból egyaránt. A követendő erdőgazdaságpolitika lerögzítése a magyar újjáépítésnek egyik legfontosabb fejezete. E tanulmány célja tehát, hogy felvázolja az új helyzetből keletkező irányelveket.

A gazdaságpolitika a gazdasági életnek céltudatos és tervszerű befolyásolása. Folytatólagos elhatározások és célkitűzések lánca. A múltból indul ki, megállapítja az elért eredményeket, leméri az elkövetett hibákat és számol e hibák elháríthatatlan következményeivel. Figyelembe veszi a jelen adott viszonyait és következményeit. Legfőképpen azonban mindig előre néz és a jövő számára dolgozik. A felelősségteljes gazdaságpolitika célja mindenkor csak egy lehet: az általános életszínvonal felemelése.

Erdőgazdaságpolitikai szemlélődéseinkben is vissza kell térnünk az elmúlt idők kielemezéséhez. Így szerzett tanulságok alapján kell a jelen adottságainak figyelembevételével a jövőre vonatkozó következtetéseinket levonnunk.

Erdőgazdálkodásunk multja

Tekintsük röviden végig erdőgazdálkodásunk történetét; lássuk, hogyan érkezünk el a mai szomorú viszonyokhoz, a magyar erdők leromlott, tönkretett állapotához?

Valamikor a mai Magyarország területét erdőségek borították. Nemcsak hegyvidékeink voltak fával gazdag kincsebányák, hanem a dunántúli dombvidék erdőségei is sokkal hatalmasabb kiterjedésűek voltak, mint ma és az Alföldön nagy, összefüggő erdők terültek el. Az alföldi szikesek, sivár homokosok helyén valamikor tölgyesek húzódtak a Mátrától, a Bükkötől egészen a Bácskáig, a Bánátiig. Évszázá-

dokon keresztül korlátlanul fogyasztottuk ezeket a erdőket. A középkor embere szabad jószágoknak tartotta a fát. Olyan bőségben állt rendelkezésre, hogy fölöslegesnek látszott a rendszeres erdőgazdálkodás. A török időkben azonban rohamosan pusztult a faállomány, a 18-ik században pedig már oda jutottunk, hogy az 1769-ben kiadott erdőrendtartás kénytelen volt kötelező erdőültetéseket előírni.

A következő korszakban sem javult a helyzet. „Az 1830-as, 1840-es években rengeteg erdőségeink még nem szolgáltatottak említésreméltó kiviteli cikket, sőt óriási erdőállomány mellett kikészített fából még behozatali többletünk volt.“ (*Eckhardt Ferenc: A magyar közgazdaság 100 éve, Bp., 1941, 12-ik oldal.*) A szabadságharc előtt így ír *Desseffy Emil*, közállapotainknak ez az élesszemű megfigyelője: „Az erdőket nem kíméljük, csak minden haszonnélküli pusztításához értünk. Sok erdő volt még Magyarországon, ahol az egész ipar abban állott, hogy hamuvá égették a legszebb fákat s így növekvésüknek csak ezt a pillanatnyi hasznát látták.“ (*Gr. Desseffy Emil: A Magyar Vám és Kereskedelmi Úgyek, Pest, 1847, 133-ik oldal.*)

A szabadságharc után az osztrák gazdaságpolitika gyarmati állapotba szorította az országot és ennek megfelelően az erdőpusztítások is csak fokozódtak. Nagyszabású erdőirtások kezdődtek. Hozzájárult az erdők rendszertelen és túlzott pusztításához a jobbágyság felszabadulásával kialakult új társadalmi helyzet is. Részben jelentékeny erdőségeket parcelláztak ott is, ahol erre nem volt ok, mert az erdőgazdálkodás több életlehetőséget, nagyobb darab kenyeret biztosított volna a lakosságnak, mint az arra kevésbé alkalmas földeken folytatott mezőgazdasági művelés. Másfelől pedig a magánkézen maradt erdők gyakran osztoztak a gazdaságilag lehanyagló nagybirtokosság sorsában: a fatömeg könnyelmű elherdálása jelentette sokak számára a legkényelmesebb jövedelmi forrást.

Azt mondhatjuk, hogy a mai súlyos fagyazdálkodási gondjainknak egyik gyökere az 1850-es években elkezdődött, kíméletlen erdőirtásokban található. Az egész korszakban, — amely az első világháborúval zárult le, — a magánerdők tevékenysége nyomta bélyegét a magyar erdőgazdálkodásra. Pártatlan szemlélő állapítja meg ekkor, hogy „az erdőültetés nem pótolja az erdőirtást, holott a kitermelés az évi fagyarapodást felülmulta; az előbbi 26 millió m³-re becsülték 1910 körül, míg az utóbbi 27.5 millió m³ volt“. (*K. Offergeld: Grundlagen der Industriellen Entwicklung Ungarns, Wien, 1914, 72. oldal.*)

A trianoni békeszerződés alapján kialakult országterületen erdőségeink területe is megcsappant. Az erdőszűléség 27.7%-ról egyszerűen 12.6%-ra süllyedt. Kiviteli országból behozatali országgá lettünk. A súlyos viszonyok között egységes erdőpolitika, sajnos, nem alakult ki. Elhangzott a vészkiáltás, hogy

meg kell menteni a magyar erdőket, hogy erdősítésre van szükség, nemcsak a fatermelés, hanem az egészséges alföldi mezőgazdálkodási viszonyok megteremtése érdekében is. Hiába emelte fel szavát *Kaán Károly* és az erdőszet sok szakértője. Az új erdőtörvény, az 1935: IV. törvénycikk már későn jött. Hiába akarta ez a törvény az egész országban a korszerű erdőgazdálkodás módszereit érvényre juttatni. Az általános gazdaságpolitikai helyzet, majd a második világháború nem adott lehetőséget az erdőgazdaságpolitikai alkotó munkára. Különösen az 1930-as évek elejétől fogva olyan mértékben indult meg az erdőpusztítás, a rablógazdálkodás, hogy ez még a magyar erdőgazdálkodás szomorú történetében is példátlan volt. Véglegesen bebizonyosodott, hogy az erdők hozama magánkézből állandóan csökken, az állomány egyre romlik.

A történelmi múlt vázlatát után tüzetesebben meg kell vizsgálnunk, milyen jelentősége van ma az erdőgazdálkodásnak hazánkban. Meg kell állapítanunk, hogy a magyar állam mekkora és milyen erdőgazdasággal rendelkezik. Érdemes ezzel foglalkozni, mert nincsen egyetlen gazdasági ágazatunk sem, ami annyira össze lenne forrva egész nemzetgazdálkodásunk jövődjével, mint az erdőgazdaság. A céltudatos erdőgazdaságpolitika eredményeitől függ, nemcsak erdővidékeink jóléte s a hazai faellátás alakulása, nem is csupán fakülkereskedelmi mérlegünk feljavítása — habár ezek is alapvető fontosságú szempontok —, hanem egész gazdasági életünk fellendülése, vagy hanyatlása. Népünk boldogulása, megélhetésünk és jövőnk Európa szívében végső fokon az erdőgazdaságpolitikai eredmények függvénye.

Tulajdonviszonyok átalakulása

A trianoni határokon belül fekvő Magyarországnak összes erdőállománya 2,057.102 kat. holdat képvisel (1937). Tulajdonjogi szempontból ez a következő-

képpen oszlott meg:

Az erdők tulajdonjogi megoszlása 1937-ben:

Tulajdonjog szerint	Kat. hold	Százalék
Allami erdő	106.922	5.2
Magánerdő	910.456	44.4
Községi és törvényhatósági erdő	111.093	5.4
Alapítványi erdő	67.715	3.0
Egyházi erdő	281.517	13.7
Hitbizományi erdő	299.097	14.6
Közbirtokossági erdő	251.817	12.3
Részvénytársasági erdő	28.485	1.4
	<hr/> 2,057.102	

Nem ismerjük ma még a földreform nyomán keletkezett új tulajdonjogi helyzetet. De elég szemléletes, ha csak a nagy összefoglaló adatokat állítjuk ide:

Erdők tulajdonjogi megoszlása 1946-ban:

Tulajdonjog szerint	Kat. hold	Százalék
Állami erdő — — — — —	1,544.066	75.1
Egyéb erdő — — — — —	513.036	24.9

Ezekben az egyéb erdőkben találjuk az összes magántulajdonban maradt erdőket, az erdőbirtokossági társulatok kezelésébe jutott erdőket stb.

Láthatjuk tehát, hogy az állami erdők aránya 1937 óta 5.2%-ról 75.1%-ra növekedett és már ez az egyetlen tény is önmagában indokolja, hogy erdőgazdaságpolitikánk döntően új utakon induljon el.

Nagyságrendi megoszlás

Lényeges szempont az erdőterületek megoszlása az egyes erdőüzemek nagyságrendje szerint. Erdőket gazdaságosan kezelni csak megfelelően nagy birtokegységekben lehet. Egészséges üzemtervet, amely számol az erdőtermelésnek évszázados körforgásával, csak megfelelő nagyságú erdőbirtokon lehet érvényre juttatni s a szabályos üzemi állapot kisterületű erdőknél el sem képzelhető — nem is beszélve a kezelés költségeinek aránytalan megnövekedéséről, ami a kis erdőüzemek jövedelmezőségét veszedelemzveti. 1937-ben 10 holdon alul volt az erdőbirtokterületek 11%-a, a 10—100 holdas erdőbirtokok a terület 25%-át képviselték, a 100 hold fölötti erdőbirtokokra jutott a terület 64%-a, most pedig egyetlen tulajdonos, a magyar állam másfélmillió hold területen szervezi az erdőgazdálkodást.

Terület és élőfakészlet

Nem áll rendelkezésünkre olyan adat, amely az erdőbirtokok nagysága és az élőfakészlet között összefüggést tárna föl. Ezért csak következtetésekre és hozzávetőleges becslésekre vagyunk utalva. De minden gyakorlati erdőgazda tudja, hogy a birtokterülettel a fatömeg egyenes arányban van: minél nagyobb az erdő területe, annál nagyobb a holdankénti fatömege, illetve fahozama. Ebben a tekintetben is tudatos erdőpolitikát kell követnünk, hogy a magyar erdőgazdálkodás élőfakészletét feljavítsuk.

Fafajok szempontjából — amíg részletes, hosszú munkával és jelentős költségekkel járó erdőstatisztikai felvétellel nem rendelkezünk — hozzávetőlegesen a következő a megoszlás:

Tölgyerdő	— — — — —	32.3%
Bükk- és egyéb lomboserdő	— —	61.1%
Fenyőerdő	— — — — —	6.6%

A fajoknak ilyen megoszlásából igen súlyos gazdaságpolitikai következtetéseket vagyunk kénytelenek levonni. Legfőképpen a fenyőerdők majdnem teljes hiányát kell komolyan mérlegelni.

A faállományok eredetüket tekintve, 59%-ban szálerdők. 41%-ban sarjerdők. Ez az arány is igen kedvezőtlen, ha figyelembe vesszük a sarjerdők lényegesen kisebb értékűségét. Az erdőgazdaságpolitikának fel kell tehát majd készülnie az állományok átalakítására irányuló munkálatokra.

Erdősültség

Erdősültség tekintetében helyzetünk a következő:

Jelenleg az ország területének 12.6%-át foglalják el az erdők. Tapasztalati tény, hogy egy ország csak úgy tudja önmagát fával ellátni, ha erdősültsége eléri legalább a 20—25%-ot. Hazánk 12.6%-os erdősültsége tehát azt a szomorú állapotot fejezi ki, hogy fagazdálkodásunk nem fedezheti az ország szükségleteit.

Még sívárabb a kép, ha tájegységenként nézzük az ország erdősültségi viszonyait.

Erdősültségi arány.

Dunántúl	— — — — —	16.1%
Alföld	— — — — —	4.4%
Északi dombvidék	— — — — —	22.7%

Különösen Alföldünk fátlansága katasztrófális és igen sok gazdasági bajunknak közvetlen kútforrása. Természetesen az erdősültséget mutató viszonyszám az erdőgazdasági helyzetnek csak jellemzője, de nem fejezi ki abszolút mértékben az erdők gazdasági értékét. A fatermékekkel való ellátottságra csak a népsűrűség és a faállomány fatömegének ismeretében lehet következtetni. Ezért ezeket is vizsgálat tárgyává kell tenni.

Magyarország népsűrűsége a mostani adatok szerint (1946 március) 102 lélek négyzetkilométerenként; 100 lakosra 22.3 hold erdő jut. Összehasonlításként álljanak itt az 1914-es adatok, amikor az ország erdősültsége 27.7%-ot mutatott, a népsűrűség négyzetkilométerenként 64 lélek volt és 100 lakosra 83.5 kat. hold erdőterület esett. Ezek a számok is kellőképpen megvilágítják erdőgazdaságpolitikánk gyökeres átállításának sürgős szükségességét.

Tanulságos következtetésekre ad alkalmat a szomszédos országok erdősültségét jellemző adatok áttekintése:

Csehszlovákiában az erdősültség — — — —	33.6 %
és 100 lakosra esik 51.92 kat. hold erdő.	
Ausztriában az erdősültség — — — —	36.9 %
és 100 lakosra esik 80.40 kat. hold erdő.	
Romániában az erdősültség — — — —	24.2 %
és 100 lakosra esik 89.20 kat. hold erdő.	
Jugoszláviában az erdősültség — — — —	30.90 %
és 100 lakosra esik 60.24 kat. hold erdő.	

A faállomány kormegoszlása

Elsősorban, hogy az erdősültség jelentőségét kiértékelhessük, tudnunk kell az élőfakészletünk kormegoszlását. Ebben a tekintetben is még csak most folyik az első szaksterü becslés összegezése, tehát ideiglenesen hozzávetőleges adatokra vagyunk utalva. Nagy vonásokban azonban ezek is kellőképpen tájékozathatnak.

Faállományunk nagyjából jelenleg, kor szerint a következő területi megoszlást mutatja:

Idős állomány — — — —	14.4%
Középkorú állomány — — — —	51.5%
Fiatalkorú állomány — — — —	21.8%
Felújítandó terület — — — —	12.3%

Erdőgazdaságpolitikai szempontból súlyosan kifogásolható adatokkal találkozunk már ennél az összeállításnál, mert a helyes kormegoszlás tapasztalat szerint nagyjából a következő lenne:

Idős állomány — — — —	17—20%
Középkorú állomány — — — —	40%
Fiatalkorú állomány — — — —	40%
Felújítandó terület — — — —	1—3%

A két számsor egybevetéséből viszont megállapíthatjuk, hogy milyen rendkívüli feladatok terhelik erdőpolitikánkat, ha a szabályos állapotot el akarjuk érni. Több évtized munkájára van szükség, míg a hibákat és mulasztásokat helyrehozzuk.

Élőfakészletünk fatömege

Az erdősültségnek, mint a faellátást meghatározó tényezőnek helyes értékeléséhez szükségünk van arra, hogy megállapítsuk az élőfakészlet fatömegét. Itt elsősorban azt vizsgáljuk meg, hogy ideális állapotot feltételezve mekkora faállománnyal lehet számolni hazánk mai erdőterületén? Az erdőművelés tan tudományos és gyakorlati eredményeire támaszkodva, másrészt külföldi példák alapján a következő megállapításokat tehetjük:

A hazai talajviszonyokat és időjárási tényezőket figyelembe véve, az átlagos várható legkedvezőbb holdankénti hozam vágásérett korban:

Tölgyesekben	— — — — —	200 m ³
Bükkösökben és egyéb lomberdőkben	— —	210 m ³
Fenyvesekben	— — — — —	170 m ³

Ebből levezetve a jelenlegi erdőterületre kiszámítható egészséges élőfakészletről a következő képet kapjuk:

Ideális élőfakészlet hazánkban:

Tölgyesekben	— — — — —	45 millió m ³
Bükk- és egyéb lomberdőkben	— —	134 millió m ³
Fenyvesekben	— — — — —	32 millió m ³

Összesen: 211 millió m³.

Most már az a kérdés, ezzel szemben mekkora élőfakészlettel rendelkezünk ténylegesen?

Sajnos, e tekintetben sem állanak megbízható adatok rendelkezésünkre. Az összes faállomány pontos, 5%-os hibahatáron belül mozgó felvétele éveket igénylő feladat. Redukált eljárással az állami tulajdonba került erdők területén mégis megindítottuk a felvételeket, megalkudva, mintegy 10%-os hibalehetőséggel. Ez a munka befejezéshez közeledik. Az eredmények a közeli jövőben ismereteseek lesznek, de már most is láthatók az összesítések körvonalai. Rendelkezésünkre állanak továbbá az 1928-ban történt erdőállomány-felvétel adatai, amit az időközben végrehajtott használatok és az évi növedék beszámításával vonatkoztathatunk a jelenlegi állomány felbecsülésére. A két becslési lehetőségünket egybevetve arra a megdöbbentő eredményre jutunk, hogy *Magyarország mai élőfakészlete alig lehet több 60 millió köbméternél.* Vagyis mintegy 150 millió m³ hiány mutatkozik. Ez a lesújtó állapot, amint későbbi fejtegetéseinkből kitűnik, nemzeti katasztrófának minősülő gazdaságpolitikai tény.

Erdőségeink szomorú állapotának döntő befolyással kell lennie egész gazdaságpolitikánkra.

Különösen figyelemre méltó azonban az a további tény, milyen lényeges különbséget látunk az állami erdőbirtokok és a közületek, valamint magánosok erdőségeinek faállománya között. A régi állami erdőbirtokokon kat. holdanként lényegesen nagyobb élőfakészletet őriztek meg, mint a legtöbb magánbirtokon. Ebből is rendkívüli fontosságú erdőgazdaságpolitikai következtetéseket vonhatunk le.

Ezek után fel tesszük a kérdést, hogy megtépázott erdőgazdaságunk milyen mértékben képes az ország faszükségletét kielégíteni?

Hazánk fatermékszükséglete évi átlagban:

Tüzifa — — 3,200.000 m³, azaz mintegy 246.000 vagón

Kemény műfa 1,650.000 m³, azaz mintegy 127.500 vagón

Lágy műfa — 1,800.000 m³, azaz mintegy 105.000 vagón

Az átlagos hazai fejadag tehát 0.7—0.8 m³ között mozog, ami lényegesen kevesebb a fejlettebb gazdasági színvonalra jellemző évi 1—1.2 m³-es fejenkénti fafelhasználásnál.

Kínzó fahiány

Hazai erdőségeink évi hozama ezzel szemben — figyelemmel a legfeljebb 60—65,000.000 m³ élőfaállományra —, mindössze 1,200.000 m³-nek felel meg. Ennyit tesz ki az évi növedék. Minden fahasználat, amely ezt a mennyiséget meghaladja már az élőfakészlet, vagyis az erdőtöke pusztítását jelenti és feltétlenül rablógazdálkodás jellegű. Az ilyen könnyelmű erdőgazdaságpolitikának legdöbbentőbb következményei vannak, ezt mutatják a legfrissebb tapasztalatok. A felszabadulás óta a körülmények kényszerítő hatása következtében mintegy 6,000.000 m³ élőfaállományt termeltünk ki és a most indult 1946—47-es idényben újabb 3,000.000 m³ termelését kellett előirányozni. Két év alatt tehát kb. 9,000.000 m³-rel csökkentjük a rendelkezésre álló, a háború befejezésekor még valószínűleg 70,000.000 m³-nek megfelelő faállományunkat. Ez fatőkénk 13%-os apasztásával egyértelmű, amiből az 1945—46 termelési év 9%-nak, az 1946—47-es idény 4%-nak kitermelését mutatja. Ugyanakkor a faállomány évente átlag 1—2%-kal növekedik. Ezen az alapon állapítottuk meg, hogy a kitermelhető maximum 1,200.000 m³ lehet, ha az erdőtöket kíméljük.

Könnyű kiszámítani, hogy ezt a rablógazdálkodást meddig folytathatjuk? Minthogy a 60 millió m³-es élőfaállománynak mintegy 66%-a a középkorú és idős állomány, tehát kitermelésre legfeljebb 40 millió m³ jön számításba. Évi 3 millió m³-es kihasználás alapján tehát ez a mennyiség mindössze 13 esztendőre elegendő. És mi lesz ezután?

Azután kénytelenek leszünk a bűtorainkat feltüzeln. Azután lényegesen kevesebb lesz az ennilvónk is, mert az erdőgazdaság és mezőgazdaság egymástól elválaszthatatlan. Szerves kölcsönhatás van az erdők és mezőgazdasági területek életműködése között. Olyan klimatikus eltulodások, árvízveszélyek, talajátalakulások, kopárosodások jelentkeznek az erdők pusztulása nyomán, hogy ezeknek következményeképpen mezőgazdasági termelésünk is lényegesen kedvezőtlenebb helyzetbe kerül. Azután... az általános elszegényedésünk olyan méreteket ölt majd és létszínvonalunk olyan alacsonyra süllyed, hogy százesztendeig mea culpázhatunk, amíg jótáphetjük a mult bűneit. Ez a rideg valóság, amivel erdőgazdálkodásunknak szembe kell néznie. Vegyük tudomásul: **erdő nélkül nincsen Magyarország!**

Talán lesznek, akik azt mondják, hogy ezek túlságosan ríktó színék, következtetéseink túlzottak és egyoldalúak. Azok számára felsorakoztatjuk, hogy milyen terhet jelentett a nélkülözhetetlen fatermékek behozatala a multban.

**A fabehozatal
mérlege**

1920-tól kezdve Magyarország csekély erdősültsége következtében legalább 70%-ban behozatalra szorult. Faexportáló országból importországgá vált. A hiányzó famennyiségeket az 1920-as években leginkább Csehszlovákiából, később mintegy 40%-ban Romániából, 35%-ban Ausztriából és 25%-ban Csehszlovákiából, illetve Jugoszláviából szereztük be.

A két világháború közötti behozatali adataink a következőképpen alakultak:

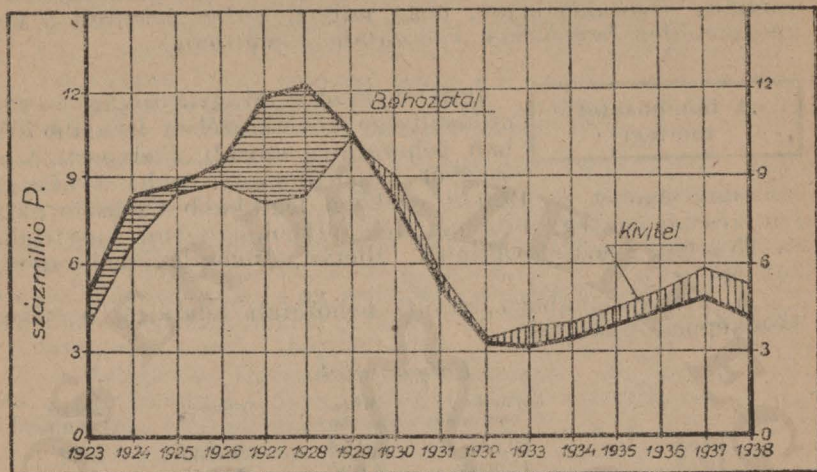
Fabehozatal.

Év	Tűzifa ezer métermázsában	Műfa	Összesen	Értéke millió P-ben
1923	12.585	8.154	20.739	50.4
1924	17.310	6.930	24.240	71.0
1925	14.268	7.902	22.170	89.1
1926	16.714	9.564	26.278	106.4
1927	15.284	12.814	28.098	130.9
1928	16.924	12.444	29.368	153.2
1929	16.976	10.272	27.238	132.0
1930	12.107	7.401	19.508	93.3
1931	6.019	6.206	12.225	56.5
1932	3.719	4.504	8.225	34.9
1933	1.416	4.379	5.795	27.0
1934	2.049	6.146	8.195	38.0
1935	1.635	6.257	7.892	36.7
1936	1.663	7.906	9.569	47.9
1937	2.385	8.530	10.915	62.0
1938	3.030	6.316	9.346	44.5

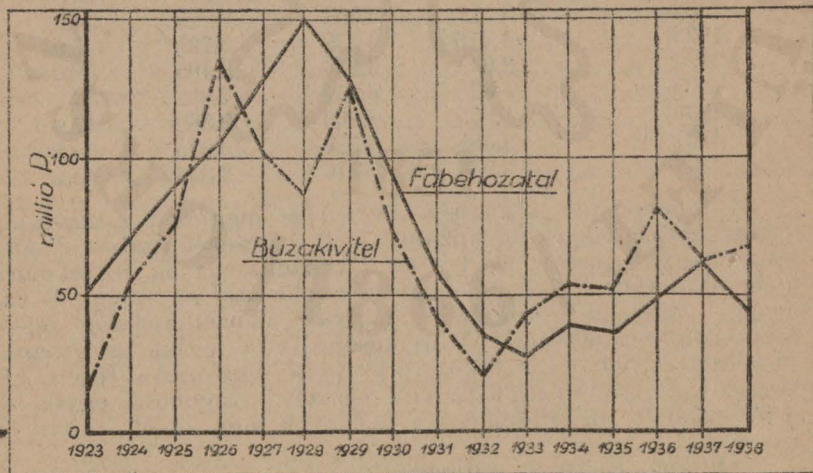
A fabehozatal csökkenése 1929 után megfelelt a gazdasági válság hatásának és párhuzamos volt árucserreforgalmunk általános hanyatlásával. De ha az értékadatokat is figyelemmel kísérik, akkor láthatjuk, hogy a fabehozatal az amúgy is gazdasági válsággal küszködő magyar nemzetgazdasági életet fokozottan terhelte meg. Mint később látni fogjuk az elmaradt fabehozatal helyébe a fokozottabb belső fatermelés lépett, külkereskedelmi mérlegünk helyett nemzeti vagytonunk egyik legértékesebbjét, az erdőtökénket terheltük meg, ezzel ámitva önmagunkat.

Állítsuk mellé a reprezentatív magyar agrárkiviteli termékeknek, a búzának export-adatait:

Arucserforgalmunk teljes értéke (1923—1938).

Fabehozatal — búzakivitel (1923—1938).

Búzakivitel:

Év	Mennyiség ezer q-ban	Érték millió P-ben
1923	750	15.5
1924	1.804	56.0
1925	2.180	77.3
1926	4.036	135.4
1927	3.113	102.7
1928	2.844	88.9
1929	4.860	126.4
1930	3.472	73.7
1931	3.609	42.0
1932	1.439	21.0
1933	4.504	43.7
1934	4.558	54.2
1935	3.308	52.7
1936	5.712	80.6
1937	3.578	62.2
1938	4.361	68.3

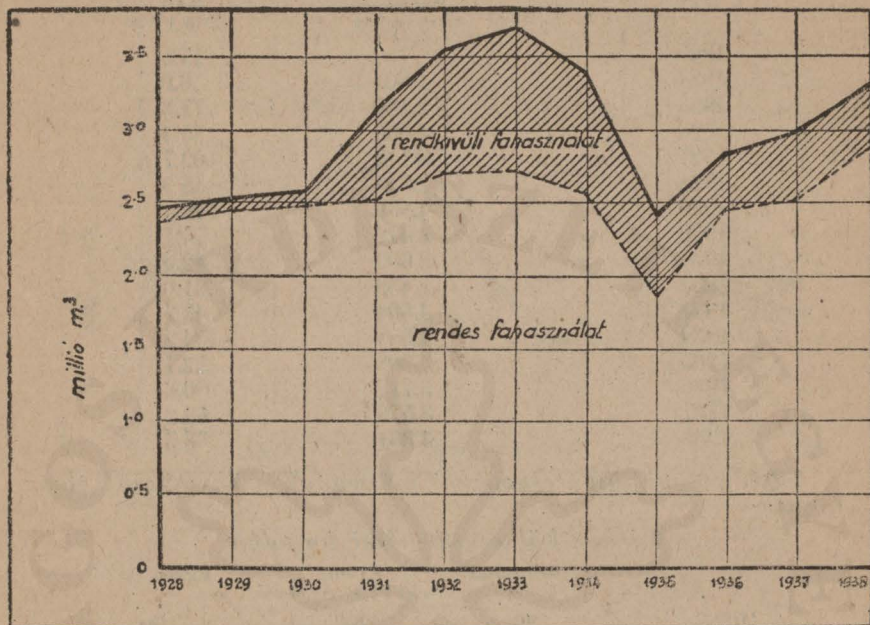
Ugyanakkor külkereskedelmi mérlegünk a következő képet mutatta:

A teljes külkereskedelmi forgalom.

Év	Behozatal	Kivitel millió pengő	Egyenleg
1923	491	392	— 99
1924	815	667	—148
1925	865	848	— 17
1926	941	877	— 64
1927	1.182	808	—374
1928	1.211	826	—383
1929	1.064	1.039	— 25
1930	823	912	+ 89
1931	539	570	+ 31
1932	328	335	+ 7
1933	313	391	+ 78
1934	345	404	+ 59
1935	402	452	+ 50
1936	437	504	+ 67
1937	484	588	+104
1938	411	522	+111

Ezekből az érdekes adatokból több értékes tanulságot vonhatunk le.

Rendes és rendkívüli fahasználat (1928—1938).

Először azt, hogy a behozott famennyiség értéke a külkereskedelmi mérleg kiadási oldalának átlag 10—11%-a volt, egyes években csaknem 13%-a és importunk legjelentősebb tétele volt mindenkor.

Másodsorban észre kell vennünk, hogy külkereskedelmi mérlegünk aktivitása és a fabehozatal értéke között szoros összefüggés van. Külkereskedelmi mérlegünk 1930-ban esapott át passzívumból aktívumba. Ugyanakkor azt a feltűnő megállapítást tehetjük, mint azt a mellékelt grafikon is világosan szemlélteti, hogy pontosan ugyanakkor zsugorodott össze a faimportunk. Az átlagos fabehozatali érték 1922—1929 között évi 101,206.000 pengőt tett ki, míg az 1930—1938-as időszakban az évi átlag 49,255.000 pengőre hanyatlott.

A behozott faanyagok értékének ellentételét — mint általában egyéb ipari nyersanyagaink importjánál is, — a mezőgazdasági termékek kivitele képviselte. Külkereskedelmünk aktívumát nem a mezőgazdasági kivitel fokozásával hanem a fabehozatal letörésével értük el. A külkereskedelmi mérleg látványlag kedvezőbb alakulása súlyos nemzetgazdasági károsodást takart, mert az importból elmaradt famennyiségeket belföldön

termeltük ki! *A mérleg feljavítása tehát az erdőtőke rovására történt* és itt lép elénk a maga nyers valóságában a magyar erdőgazdálkodás tragédiája. S ez a tragédia most rohan a beteljesedés felé.

Fokozott erdőpusztítás

A következő évtizedek erdőgazdaságpolitikájának a meghatározásánál nem hagyhatjuk figyelmen kívül az így adódó tanulságokat. A búzakivitel jelentős szerepére nem számíthatunk; bizonyos határon túl ez a kivitel amúgy sem volna fokozható. A multban a búzaexport és a faimport összefüggése egészen világos volt, mint azt az előző táblázatok mutatták. De a fatermelés hullámvonala is bizonyítja, hogy milyen súlyos hatással volt erdőgazdálkodásunkra ez az egészségtelen gazdaságpolitika.

Fatermelés.

Év	Rendes fahasználat m ³	Rendkívüli fahasználat m ³	Összesen m ³
1921—1927. évi átlaga	becslés szerint		1,950.000
1928	2,361.110	98.380	2,459.490
1929	2,441.658	83.324	2,524.982
1930	2,479.183	92.584	2,571.767
1931	2,516.534	633.070	3,149.604
1932	2,694.322	860.192	3,554.514
1933	2,712.155	987.920	3,700.075
1934	2,561.968	826.879	3,388.847
1935	1,851.428	562.428	2,413.856
1936	2,452.783	379.530	2,832.313
1937	2,525.268	473.863	2,999.131
1938	2,880.960	407.807	3,288.767

Pontosan megállapíthatjuk, hogy amilyen arányban csökkent az importfa értéke és ezzel együtt a külkereskedelmi mérlegnek kiadási oldala, ugyanolyan mértékben emelkedett a belöldi fatermelés és ezen belül a rendkívüli fahasználatok aránya. Külkereskedelmi mérlegünk aktivitása tehát az erdőtőke mértéktelen fogyasztása, egyszerűen mondvá *erdészeti rablógazdálkodás* nyomán keletkezett.

A fakitermelés 1928 és 1933 között több mint 1.2 millió köbméterrel, kerekén 50%-kal emelkedett. A későbbi kisebb csökkenés már részben az 1935-ös erdőtörvény befolyására vezethető vissza, de inkább annak tulajdonítható, hogy az erdőállomány ilyen fokú kizsarolása már nem volt folytatható.

Ennek a helyzetnek többet megisméltődni nem szabad. Agrárkivitelünk szűkebb keretek közé szorult, a búzakivitel — ha egyáltalán lehetne róla szó — a világpiaci adottságoktól függ. A földreform is inkább a belterjes, kertgazdálkodásnak kedvez és egyelőre az újonnan keletkezett kisgazdaságok inkább csak a belső piac ellátására tudnak berendezkedni. Itt van ezenfelül a jóvátétel terhe is; ez ugyancsak megakadályozza a nagyarányú exportpolitikát, amiből a fapiac hiányait, a behozatal szükségleteit fedezni lehetne.

Erdősítési hiányok

Összefoglalva az eddigieket, a magyar mezőgazdálkodás multjának áttekintéséből, az utolsó negyedszázad külkereskedelmi viszonyaiból érthető, hogy ma redukált faállományt találunk. Mindennek a következménye, hogy hazai erdőgazdaságunk holdanként alig éri el a 0.7 m²-es átlag fatömegnövedéket, holott külföldi erdők holdanként a 2—3 m³-t is elérik. Erdeink tehát nagyjában olyan szántóhoz váltak hasonlóvá, amely holdanként alig terem 3 q búzánál többet. És ez az állapot egyhamar nem is változtatható meg, mert erdőt pusztítani könnyű, de felújításához és felneveléséhez sok évtized szívs munkáját kell áldoznunk. A közbeeső idő pedig végzetes nehézségeket okozhat Magyarországon gazdasági életében, mert a fa nélkülözhetetlen nyersanyag.

Ezek a szomorú viszonyok már tulajdonképpen az első világháború befejezte óta előrevetették árnyékukat. Lássuk, mennyire igyekeztünk legalább a legegyszerűbb lehetőségeink felhasználásával ezt a szörnyű helyzetet ellensúlyozni és felújítottuk-e az oktalanul letarolt erdőket? Beszéljenek a számok!

Erdősítések

	Erdősíteni kellett	Tényleges erdősítés
	kat. holdalsban	
1919	43.310	10.863
1920	56.928	12.154
1921	72.763	21.066
1922	71.561	21.503
1923	119.848	45.076
1924	65.066	28.859
1925	48.461	23.965
1926	60.232	39.481
1927	49.501	27.544
1928	53.134	32.220
1929	38.682	27.783
1930	44.005	30.925
1931	48.520	36.368
1932	50.150	41.163

	Erdősíteni kellett	Tényleges erdősítés
	kat. h holdakban	
1933	51.989	39.093
1934	59.318	40.300
1935	53.484	44.560
1936	54.955	45.887
1937	53.214	45.473
1938	52.007	46.575

Voltak tehát évek, amikor 40–60%-ban maradt el az arra az évre előírt újraerdősítés. Később *látszólag* javult a helyzet. De a változás csupán azt jelzi, hogy néhány év múlva a kiirtott erdők helyén több-kevesebb sarjerdő keletkezett. Az így nagyrészt magárahagyottan felújult erdő szükségképpen lényegesen rosszabb minőségű, mint szakszerű kezelés alapján lennie kellene. A magángazdasági alapokon nyugvó erdészeten a haszonra törekvés elnyomta a köteleességvállalást. Nem hozták meg azokat az áldozatokat, amelyeknek csak hosszú évtizedek múlva az utódok láthatták volna az eredményét, hanem csak a pillanatnyi előnyöket hajszolták. Így érthető, hogy *kat. holdanként a faállomány ma már legfeljebb 30 m³-t képvisel.* És bizonyítottnak vehetjük azt is, hogy az erdők kezeléséhez, értékeinek megővéséhez, sőt feltétlenül szükséges gyarapításához nagyfokú önzetlenség kell, amivel a magánérdek szöges ellentétben állt.

Végül még egy erdőgazdaságpolitikai következtetést kell levonnunk a rendkívüli nagy erdősítési kötelezettséggel kapcsolatban. Azt, hogy az öreg, magtermő állományaink különös kíméletre szorulnak, mert ellenkező esetben nem lesz mivel a felújítást keresztülvinni. Hasonló lenne a helyzetünk ahhoz az állattartó gazdához, akinek a tenyészállatai pusztulnak ki, ha nem vigyázunk a magtermő lehetőségekre. Ezért nem engedhetjük meg minden öreg erdőnek a kivágását, még akkor sem, ha azoknak faanyagjára nagy szükség volna. Erdőgazdaságpolitikánkba ezt a szempontot is be kell illesztenünk.

A jövő megalapozása

Vázlatosan előttünk áll a múlt: hibáival, mulasztásaival, sokszor jószándékú törekvéseivel. De minden komoly, átgondolt, a modern erdészeti elveknek megfelelő kezdeményezést elnyelt a történelmi fürgeteg.

Most új köteleességek tárulnak elénk. A jelen feladata, hogy olyan erdőgazdaságpolitikai irányelveket fektessünk le, amelyek a jövő érdekében jóváteszik a múlt bűneit. Tanulmányunk második felében ezeket az irányelveket kívánjuk áttekinthetően csoportosítani.

Tulajdonjogi vonalon *legfőbb tennivalónk, hogy az erdőt az állam tulajdonában őrizzük.* Ennek a fontosságát az

előző okfejtések alapján bővebben bizonyítanunk már nem szükséges. Az állami tulajdon jelentőségét a statisztikai adatok eléggé igazolták. A régebben is állami tulajdonban volt erdők lényegesen nagyobb fatőkét mentettek át a rablógazdálkodás több évtizedes korszakából, mint a magánkezelésű erdőbirtokok. Százéves lejáratú befektetésekre csak az állam vállalkozik, vagyis több nemzedékre szóló tervszerűséget, évtizedeken át tartó és mindig újabb évtizedekre, évszázadokra előre néző erdőnevelést csak az állami gazdálkodástól várhatunk.

Erdőbirtokossági társulatok

A földreformmal kapcsolatban felmerült az erdőbirtokossági társulatok alakításának terve. Ha azonban ezt a kérdést helyes szemszögből akarjuk vizsgálni, akkor csak erdőgazdálkodásunk sorskérdéseiből indulhatunk ki. Az előző szakaszok során, úgy hisszük, eléggé sikerült érzékeltetnünk azt a tragédiát, amely felé erdeink pusztulása következtében száguldunk. Az erdőbirtokossági társulatok alakításának dolgában is csak úgy tudunk helyes ítéletet alkotni, ha a problémát az erdőtüke konzerválásának, mint döntő fontosságú erdőpolitikai célkitűzésnek, rendeljük alá.

Égész gazdasági életünket gyökeresen átalakító földreformtörvény kettős célt tűzött ki maga elé: egyrészt a feudalizmus megszüntetését, másrészt a földművesnép földhözjuttatását kívánta megoldani. A földhözjuttatás azonban csak a mezőgazdasági birtokok tekintetében volt égető szükségesség. Az alaprendelet nem is írta elő parancsolóan erdőbirtokossági társulatok felállítását, vagyis nem kívánta a földművelő lakosságot feltétlenül saját erdőtulajdonhoz juttatni, hanem ebben a kérdésben csupán mellékesen, egyes kivételes esetekben, kizárólag a földművelésügyi miniszter diszkrecionális jogkörében ad lehetőséget. A kivételes eset akkor áll fenn, ha valamely község lakossága mezőgazdasági földingatlan tulajdonban nem részesíthető, mert megfelelő terület ott nem áll rendelkezésre, ugyanakkor azonban megvannak az erdőbirtokossági társulat alakításának, vagyis a közös erdőbirtoklásnak erdőgazdasági feltételei. Szakember számára, de minden józan nemzetgazdasági elgondolás szerint is, ezek az erdőgazdasági feltételek nem lehetnek csupán tárgyi természetűek, hogy például ott elegendő mennyiségű erdőterület áll rendelkezésre, hanem elsősorban az erdőgazdasági okszerűséget, a racionális termelési feltételeket kell megtalálnunk, mégpedig mind az erdőbirtokossági társulatok tulajdonába kerülő, mind pedig a visszamaradó erdőterületekre nézve.

De az erdőgazdasági üzemi szempontok mellett kétségtelenül mérlegelni kell a szociális indítékokat is. Például egy 500

kat. hold területű erdőbirtokossági társulati erdő kihasználása az új birtokosokat racionális erdőgazdálkodás alapján évi 5 kat. hold vágásterülethez juttatja. Gondoljunk ismét arra a szomorú tényre, hogy a magyar erdőségek élőfaállománya 2 millió kat. holdon mindössze 60 millió m³, vagyis holdanként átlagosan 30 m³. Vegyük azonban az átlagnál kedvezőbb helyzetet és tegyük fel, hogy a legjobb erdőket juttattuk erdőbirtokossági társulatok tulajdonába és számoljunk holdanként 100 m³-es fatömeggel. Ez annyit jelent, hogy az évi használat az elképzelt 500 kat. holdas erdőbirtokossági erdőbirtokon 500 m³. Nyilvánvaló, hogy ennél nagyobb erdőterületet 12.6%-os országos erdősültségünk következtében juttatni nem lehet. A társulatnak pedig legalább 250 tagjának kell lenni és így is a minimális birtokostársi létszámot véve, egy tag részére 2 m³ évi fahasználat esik, aminek értéke tőáron átlagosan 30 forintot tesz ki. Íme, a juttatottak számára ez nem jelent hathatós támogatást és az erdőbirtokossági társulat a tagok megélhetését nem biztosíthatja, még csak életszínvonaluk javításához sem nagyon járulhat hozzá. Ellenben annál károsabb a közösségre ez az eljárás, mert a juttatottak a csekély haszonnal nem elégedhetnek meg, tehát *túlhasználják az erdőt*, lényegesen nagyobb mennyiséget vágnak majd, mint amennyit a racionális erdőhasználat megengedne, vagyis az erdőtöke rovására igyekeznek nagyobb jövedelemhez jutni. Az erdőfelújítási munkálatokat sem fogják a társulat tagjai rendszeresen elvégezni, mert a közvetlen haszon nyújtotta előny nem ér fel az erdősítés érdekében szükséges befektetések áldozataival. Az erdőgazdálkodás hozama ugyanis igen jelentős és nélkülözhetetlen a közösség számára, de egyesek hasznát alig szolgálhatja. Mutatják ezt az erdőbirtokok kataszteri tiszta jövedelmi értékei, amelyek egészen 96 aranyfillérig csökkennek holdanként, amikor a mezőgazdasági területek kataszteri tiszta jövedelme holdanként a 29 aranypengőt is eléri. Köztudomású tapasztalat, hogy az erdőbirtok értékének mindössze 1—2%-át jövedelmezi évente. Ha azonban az erdőket kis birtoktestekben kezeljük, akkor még ez a jövedelmezőségi arány is csökkenhet. Erdőbirtokossági társulatok alakítása egyébként is egészen különleges helyzeteket teremthet. Előfordulhat például, hogy egy erdőbirtokossági társulatnak kizárólag vágásérett állomány jut s azt rövid időn belül le kell tarolni, különben túléretté válik és veszít értékéből. Mennyire méltánytalan ez az erdőbirtokossági társulat későbbi érdekelt tagjai számára, akiknek nem jut majd más, mint hosszú, évtizedeken át tartó várakozás. Nem mellékes szempont az sem, hogy a társulati tagok legtöbbször nem is nagyon törődnek a termelési tervekkel és gyakran egymást károsítják meg.

Számításba kell venni azt is, hogy a visszamaradó erdőkomplexumok és az erdőbirtokossági társulat erdőterülete számára is teljesen új üzemtervet kell készíteni és már maga az üzemterv összeállítási költsége is meghaladhatja a társulati erdő hozamát.

Végül meg kell állapítanunk azt is, hogy az erdőbirtok nagy komplexumban több munkaalkalmat nyújt, tehát szociális szempontból sem szabad ezen a téren messzemenő lépéseket tenni. A juttatottak is jobban járnak, ha az állam viseli helyettük a terheket és az erdővidéki lakosság számára a valóban racionális erdőgazdaságpolitika bőséges munkaalkalmakat biztosít. A döntő szempont azonban mindenestre *az erdőtőke védelme*. A társulati erdők feltétlenül veszedelmeztetik a faállományt, gazdálkodásuk az erdőtőke csökkentésével, az élőfakészlet további pusztulásával jár, ezt pedig meg kell akadályozni. Az erdőgazdaságpolitika tehát ebben a tekintetben nem követhet más utat, mint hogy a közösség érdekeit kívánja szolgálni és nem lehet kis csoportok magánérdekének szószólója, nem tűzheti zászlajára erdőbirtokossági társulatok alakításának jelszavát, mert ez ellenkezik a racionális erdőgazdálkodás elemi követelményeivel. Nyilvánvalóan ezek a megfontolások vezették a mostani földreform alkotóit is, amikor az addigi erdőbirtokossági társulati erdőket ugyancsak az állam tulajdonába juttatták.

Alföldfásítás

Tulajdonjogi területen azonban van még egy célkitűzés, amit az erdőgazdaságpolitikának magáévá kell tennie: ez az erdősült területek okszerű átalakítása és növelése. Arra kell törekednünk, hogy erdőszegény vidékeink erdősültségi állapotát feljavítsuk és így az erdő áldásaiban az ország egész lakossága részesülhessen. Ezt a célkitűzést szolgálta az Alföld fásításának terve, amit törvényesen is megszabott az 1923. évi XIX. tc. A terv azonban csakhamar elakadt. 1936-ban újabb alföldfásítási programot dolgoztak ki, amely 15 évet szabott meg 190.000 kat. hold futóhomokos, vadvizes, árvízlatogatta terület beerdősítésére. Azonkívül 42.000 hold facsoport és fásor létesítését is tervbevevették. A terv azonban papíron maradt. Most kellene az elejtett fonalat továbbszőni.

Itt már az erdőgazdaságpolitikai célkitűzések kilépnek a gazdasági kérdések köréből, mert az alföldi erdők nem csak közvetlen anyagi előnyöket biztosítanak. Fontos társadalompolitikai és közegészségügyi szempontok is sürgetik a nagyszabású alföldfásítási munka minél erőteljesebb megindítását. Az Alföldön a port, a tüdővényt stb.-t lehetne és kellene erdősítésekkel leküzdeni.

Erdőterületeink növelése

Általában azt is meg kell vizsgálnunk, hogy a kicsiny, 100 kat. holdon aluli erdőbirtoktestek fenntartása indokolt-e? Ez főként olyan esetekre vonatkozik, amikor

az erdőtest mezőgazdasági területek közé van ékelve és így feltehető, hogy mezőgazdasági művelésre is alkalmas. Ilyen erdőtestek fenntartása nem mindig célszerű. Kis területen szabályos korosztályképzés, racionális üzemterv érvényesítése jóformán lehetetlenség. Kezelésük pedig mindenkor igen költséges. Az elszigetelt erdőtesteket át kellene adni a mezőgazdálkodásnak és cserébe olyan mezőgazdasági területeket kellene az erdőgazdálkodásba bevonni, amelyek viszont nagyobb erdőkomplexumokkal határosak és kataszteri tiszta jövedelmük alacsony. Az ilyen föld a gazdáját csak nyomorúságba dönti, mert mezőgazdasági műveléséből komoly életszínvonalat nem tud magának biztosítani. Ha tehát a birtokot az erdőbirtokokhoz kapcsoljuk, az egész nemzetgazdaságnak haszna volna belőle.

Ezenfelül erdőt kellene létesíteni mindazokon a területeken, amelyeknek mezőgazdasági hozama vagy egyáltalán nincsen, vagy nem kielégítő. Az ilyen területek erdőgazdasági hasznosítása az egész magyar nemzetgazdasági életnek döntő érdeke volna. De az újabb erdők létesítésénél is mindenkor a nagy komplexumok elvét kell szem előtt tartanunk.

A tagosítás, mint erdőpolitikai feladat

Erdőterületeinket tehát minden célszerű eszközzel növelnünk kell. A 12,6 százalékos erdősültségi arányt minden áron fel kell javítanunk.

Számot kell vetnünk nemzetgazdasági adottságainkkal, hogy jelenleg és nyilvánvalóan még hosszú ideig a hiányzó, de életfontosságúan szükséges faanyagok behozatalának ellemértékét előteremteni nem tudjuk, mert mezőgazdasági termelésünk exportképessége termelési és világszertei okokból egyaránt bizonytalan. Csak az erdősültségi arány javításával juthatunk el oda, hogy a belföldi faigényeket egyre kedvezőbb arányban elégíthessük ki. Az erdőterületek növelésének egyik útja, amint láttuk, az Alföld mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területeinek fásítása, amire különben egyéb okokból is sürgősen szükség van. Másfelől pedig növelni kell erdőterületeinket az erdők célszerű átrendezésével és minden mezőgazdaságilag kellőképpen nem hasznosítható terület bekapcsolásával.

Ezt a célkitűzést egy általános tagosítási eljárás során lehetne legalkalmasabban megvalósítani s erre a munkára a földreform következtében amúgyis feltétlenül szükség van. Rendkívül fontos lenne azonban, hogy a tagosítási munkáltnál a mezőgazdasági és erdőgazdasági érdekeket egymás-

sal harmónikusan egyeztessük, amint hogy helyes gazdaságpolitikai vonalvezetés esetén a kettő között nincsen is ellentét. Ellenkezőleg, a mezőgazdaság és az erdőgazdaság kölcsönhatását szem előtt tartva és kizárólag a szakszerűsége ügyelve, minden nehézséget ki lehet küszöbölni. Különös tekintettel kell lenni a tagosításnál azokra a mezőgazdasági területekre, amelyek teljesen erdők közé vannak beekelve. Az ilyen területeken ugyanis a rovarok, gombafélék kártékony behatása sokkal nagyobb, az erdőn dolgozók kártevősei is számításba jönnek, tehát ezeknek a komplexumoknak erdőgazdasági hasznosítása sokkal kedvezőbb hasznosítást jelent, mint ha mezőgazdasági megművelését fenntartjuk.

Már most vigyázni kell mindezekre a szempontokra, mert a tagosítás, ha lassan is, de a földreform eredményeinek biztosítása érdekében kezdetét veszi! Véleményünk szerint a helyesen végrehajtott tagosítás révén, az előbb kifejtett elgondolások figyelembevételével, hazánk erdősültsége igen tekintélyes mértékben volna növelhető, mégpedig anélkül, hogy ez a mezőgazdaság érdekeit csak a legkisebb mértékben sértené. Sőt ellenkezőleg, egy nagyvonalú tagosítás a mezőgazdaság számára is csak lényeges előnyöket hozna.

Növedékpolitika

A tagosítás mellett különleges erdőgazdaságpolitikai eszközök igénybevétele is szükséges. A hazai lehetőségekből kiindulva kell az önállós feladatát megoldanunk és ezt a célt szolgálná a **növedékpolitika**, ami talán sehol olyan fontos, mint nálunk.

Mit értünk növedékpolitikán?

A növedékpolitika lényege az, hogy ugyanazon a területen ugyanolyan idő alatt lényegesen nagyobb fatömeg nevelésére törekszünk. Erre a célra kiválóan alkalmas, **gyorsan növe** fajakkal rendelkezünk, főleg a nyárfaféleségek családjában. De elméleti fejtegetések helyett álljon itt inkább egy gyakorlati példa:

Van olyan **nyárfafajta**, amelynek hozama megfelelő termőhelyen kat. holdanként 40 év alatt a 400 m³-t is eléri. A tölgy és a bükk, amely jelenlegi erdőségeink legnagyobb részét alkotja, 100 év alatt a legkedvezőbb hazai körülmények közt is alig hoz többet, mint 200—210 m³-t. Nyilvánvaló tehát, hogy a nyárfaféleségek esetében négy-ötszörös hozam biztosítható, ami végeredményben pontosan ugyannyit jelent, mintha az így kihasznált erdőterületet a négy-ötszörösére emeltük volna. Ha a közeljövőben legalább **300.000 holdon** átállítanánk az erdőgazdálkodást a gyorsan növe fajokra, **lényeges mértékben segítenénk a hazai fagazdálkodás nehézségein.**

Ekkora területet részben az Alföld fásításának végrehajtása útján, részben egyes régebbi erdőterületek felújítása során nyerhetnénk.

Felmerülhet mindenesetre az a kétség, hogy az ajánlott gyorsan növő fafajok mennyire hasznosíthatók a felhasználás vonalán? Nem jutunk-e így lényegesen silányabb minőségű faanyaghoz? A növedékpolitikára épített terv azonban ebben a vonatkozásban is kiállja a próbát. A nyárfaféleségek kitűnően hasznosíthatók az enyvezetlemez- és furnír-iparban, a gyufaiparban, de sok irányban pótolják a hiányzó fenyőerdőink nyersanyagát is. Okszerű kitermeléssel igen magas arányban tudunk belőlük műfát kitermelni, ami az iparfejlődés szempontjából rendkívüli jelentőségű. Tetőszerkezeti fának a fenyőhöz hasonló fajsúlyuk és egyenes növésiük tenné alkalmassá a nyárakat, de pótolják a ládaiparban az annyira hiányzó fenyőanyagot is, mert fájuk könnyű, szagtalan és nem repedezik.

Fenyőtelepítés

A növedékpolitikához tartozna még meglévő állományaink feljavítása. Különösen sürgős, hogy a sarjerdőket átalakítsuk, mert azoknak a hozama lényegesen az átlag alatt marad. Ennek a munkának végrehajtása kizárólag erdőművelési szakprobléma, de az erdőpolitikai tervnek mégis szerves része.

Az állományátalakítás vonalán kell törekednünk fenyve-seink szaporítására is. Ezidőszerint évente mindössze 80—85.000 m³ fenyőanyagot tudunk racionálisan kitermelni, holott a hazai szükséglet minimálisan 1.200.000 m³-nek felel meg. A fenyőfaellátás terén katasztrofális helyzetünket leginkább a bányafa-szükséglet biztosításának súlyos nehézségei mutatják. Ez a szükséglet évente egymagában is jóval több — mintegy 350.000 m³ —, mint az egész belföldi fenyőtermelés.

Szakszerű felújítás

Letarolt és beerdősítésre váró erdőterületeink felújítása meghaladja ma már — a mult súlyos mulasztásai következtében — az egyszerű üzemi feladatok kereteit. Tehát ez a munka is az erdőgazdaságpolitikai célkitűzések sorába kívánkozik. Láttuk, hogy milyen nagykiterjedésű, tarra vágott, felújítás nélkül maradt területet örököltünk az elmúlt évek rablógazdálkodásából és ha ezek egy részén keletkezett is sarjerdő, annak állománya silány és kevés. A végzetes mulasztások pótlása azonban emberfeletti munkát és komoly áldozatokat kíván. Költségei meghaladják az évi 25 millió forintot, ha évente mintegy 100.000 kat. holdat akarunk erdősíteni. Természetes, hogy ezt az áldozatot az erdőgazdálkodás önma-

gában nem viselheti, hiszen a rablógazdálkodásnak az egész nemzetgazdasági élet haszonélvezője volt. Tehát minden gazdasági szektornak össze kell fogni, hogy a nemzetgazdasági kárt jóvátegyük.

Ha komolyan el akarunk indulni a felújítások útján, akkor gondoskodnunk kell a szükséges magvak és erdei esemetenanyag előteremtéséről. Ez is költséges feladat. Múlhatatlanul szükség volna tehát egy „erdősítési alap” létesítésére. Az alap főbevételeit az erdei termékek árához külön számítandó néhány százalékos felár jelenthetné. De a felújítások költségeire már az erdők kihasználásánál is gondolnunk kell. Ahol csak lehetséges, térjünk át a természetes felújításra, hogy az így megtakarítható mesterséges felújítási költségeket az erdősítési hátralék minél gyorsabb felszámolására fordíthassuk.

Az erdő ellensége: a legeltetés

Felújításaink természetesen csak akkor lesznek maradandóak és teljes értékűek, ha védelmükről gondoskodunk. Minden eszközzel meg kell gátolnunk az oktalan legeltetést. A fiatal erdő legnagyobb ellensége a legelő állat. Megcsappant állatállományunk igazán nem szorúl az erdei legeltetésre. A meglévő legelők szakszerű karbantartásával és gondos kezelésével pedig későbbi időpontra is bőségesen biztosítani lehet az állatállomány legeltetési szükségleteit. Az erdőkben, vagy a felújításra váró területeken folyó legeltetést az ország erdőgazdálkodása semmiesetre sem viselheti el. Amíg ezt a legsúlyosabb kártevést meg nem gátoljuk, addig az erdőfelújításokkal járó óriási befektetések vállalásának nincsen is értelme.

Erdővédelem

Mindezeknek a célkitűzéseknek: az erdőterületek gyarapításának, a növekedéspolitikának, a felújítási feladatoknak alapfeltétele az erdők fokozottabb védelme. Sajnos, ma az erdőt igen sok kíméletlen károsítás éri, sokszor tekintik még ma is szabad prédának mindannyiunk közös kincsét. Az állam védelmezi gabonaraktárait, mezőgazdasági birtokait, épületeit. Miért nem védi fokozottabban erdőgazdaságát is, holott ahhoz sem fűződnek alacsonyabbrendű érdekek. *Meddig maradhat még az erdő egyesek kapzsiságának védtelenül kiszolgáltatva?* Mikor ébred végre az államhatalom és a közvélemény ennek a védelemnek tragikus fontosságára? Ezen a téren a közérkölcsök megszilárdítása érdekében még a statáriális rendelkezésektől sem szabadna visszariadni!

Biztosítsuk az erdők jövödelmezöségét

A röviden vázolt erdögazdaságpolitikai célkitüzéseken túl közvetett feladatokat is szem előtt kell tartanunk. Erdögazdálkodásunk az elmült évtizedek alatt súlyos vérveszteségeket szenvedett és úgyszólván az egész vonalon újjáépítésre szorul. Ezt azonban csak úgú tudjuk megoldani, ha az állam jövödelmezö erdögazdálkodást folytat.

Lehetetlenség, hogy állami szervek, hatóságok az erdögazdálkodással kapcsolatban a maguk külön szempontjait érvényesítsék. Ha az erdögazdálkodást *elviselhetetlen adóterhekkel* sújtják, akkor csak újabb rablögazdálkodásra, az élöfatöke további kizsárolására kényszerülnek az Erdögazdasági Üzemek. Holott a magyar államnak éppen az erdök jelentik a legértékesebb vagyontételét. Öngyilkos adópolitika volna, ha az állam saját kezével fojtogatná önmagát.

Nem kevésbé szükséges, hogy *okos árpolitikával* gondoskodjunk az erdök egészséges jövödelmezöségéről. Ha olyan árak érvényesülnének, amelyek a fatermékek előállításí költséjét sem fedezik, akkor a fa ismét közzsákmány lesz. Az erdögazdálkodást a rossz árpolitika olyan számvetésbe kényszerítheti, ahol az egyenleg csak veszteséges lehet: veszteségből pedig nem lehet újjáépíteni!

Természetesen nincs arról szó, hogy az erdögazdaságpolitika segítségével hasznokat préseljünk ki az erdőtermelésből. De a tényleges, természetes haszonnak mutatkoznia kell, csak ezt azonnal fel kell használnunk az elhalaszthatatlan, életbevágó beruházások tetemes költségeinek fedezésére. Beruházási politikát kell tehát folytatni és csak később lehet majd rendszeres haszon elkönyvelésére számítani.

Racionális fahasználat

Az erdögazdaságpolitika ezenfelül szervesen összefügg az általános fagazdálkodás alakulásával is. Minden hiba, ami a fahasználat terén mutatkozik, súlyos visszahatással van az erdögazdálkodásra. Ezért nem volna helyes, ha a racionális fahasználat gondolatát elválasztanánk az erdögazdaságpolitikától.

Ezen a téren rengeteg tennivalónk van. Nemesak a meglévö faanyagok célszerű és nemzetgazdaságilag indokolt szétosztására kell súlyt fektetni. Ez önmagában még nem nevezhető racionális fagazdálkodásnak. Ezen túlmenően rendszeres vizsgálat tárgyává kell tenni a fa korszerű felhasználásának lehetőségeit és bizonyos területeken a fa alkalmazásának korlátozását.

Hazánkban feltűnően sok tűzifa fogy, ideje volna pedig

megtanulni végre, hogy a fa nem tüzelőanyag, hanem a legfontosabb ipari nyersanyagok egyike.

Ugyanígy jelentős mértékben racionalizálhatjuk az építőipar fafelhasználását. Ninesen elegendő fenyőanyagunk. Lapos-tetejű házak építésével az épületfaszükségletet nagy mértékben csökkenteni lehetne.

Ha csak ebben a két vonatkozásban történének komoly lépések, máris közelebb jutnánk az önellátáshoz.

Minőségi és értéktermelés

Az önellátás érdekében azonban át kell térnünk minél hamarabb a minőségi és értéktermelésre. Erdőgazdálkodásunk az elmúlt húszesztendő időszakban átlagosan 16% műfát termelt ki. Ez a műfakihasználás még igen alacsony. Részben hozzánemértés, részben nemtörődőség kifejezője. Pedig ezzel is igen súlyos kár érte a magyar nemzetgazdaságot. Az idehaza ki nem termelt műfát ugyanis drága pénzen külföldön kellett megvásárolnunk. Elérkeztünk tehát oda, hogy az erdők szakszerűtlen kihasználása ellen és a magasabb műfakitermelési százalék biztosítása érdekében most már erdőgazdaságpolitikai síkon vegyük fel a küzdelmet.

De az erdőgazdasági újjáépítés anyagi fedezetét még ezzel sem biztosíthatjuk kellőképpen. Át kell térnünk a céltudatos értéktermelésre. Vagyis erdei termékeinket ne feldolgozatlan nyersanyagként értékecsük, hanem belföldi munkával törekedjünk a bennük rejlő értékek megsokszorozására.

A kitermelt fát minél nagyobb százalékban mechanikai és kémiai feldolgozás útján kell értékesítenünk. Az így nyert kész vagy féligkész faáru külföldi értékesítésével bőven fedezhetnénk annak a famennyiségnek az értékét, amit a belföldi fogyasztás érdekében feltétlenül importálni kell. Csak egy szélsőséges példát hozunk fel: Ha tüzfánkából farostlemezeket gyártanánk, egy vagon farostlemez árából 6—8 vagon tüzfát hozhatnánk be a külföldi fapiacokról. Így sok magyar munkás is juthatna komoly kenyérkeresethez és erdőgazdaságunkat is megoltalmazhatnánk a végső pusztulástól. Lényegesen kevesebb fát kellene termelnünk a belföldön, ha az importra megtalálnánk a fedezetet. A múltban, mint láttuk, az agrártermékek kivitele volt a fabehozatal ellentéte, erre a konstrukcióra azonban ma többet nem gondolhatunk.

Erdőgazdálkodásunk céltudatos értéktermelés esetén ténylegesen abba a helyzetbe juthatna, hogy az ország fabehozatali szükségletét saját erejéből fedezhetné. Ennek az volna az előfeltétele, hogy az erdőgazdasági termékek, iparcikkek exportjának ellenértéke kizárólag erdőgazdasági import céljára legyen fordítható, vagyis az erdőtermelés — éppen úgy,

mint sok iparágunk — külkereskedelmi téren önkompensációra rendezkedhetne be. Ilyen megoldásnak a jogosultságát az erdővédelmi érdekek támasztják alá. Az önkompensáció segítségével fokozatosan leszoríthatnánk a kitermelést a normális színvonalra és megóvhatnánk élőfaállományunkat a pusztító túlhasználatok veszedelmeitől.

Az erdő, mint munkaalkalom

A magyar munkaerőgazdálkodás szempontjából a módszeres erdőgazdasági terv kibontakozása ugyancsak mérhetetlen jelentőségű volna. Fokozatosan legalább 60—80.000 főnyi állandó erdészeti munkást nevelhetünk, akiknek az idényszerű fakitermelésen túl még az erdőtelepítési, a melléküzemi, a fafeldolgozási munkák egész éven át rendszeres foglalkoztatást adhatnak. De ezenfelül csak a mai erdőterületen is legalább 40—50 ezer idény-munkásnak tud kenyeret adni az erdőtermelés. Ez a hatalmas munkástábor a minőségi termelés fokozásával állandóan növekedni fog. Ha tehát állandó foglalkoztatást tudunk teremteni megfelelő szociális színvonalon, akkor egyre növekvő mértékben jelentkezik majd a munkaerőkinálat az erdészeti üzemeknél. Állandó és szakképzett erdei munkásság toborzásánál pedig számíthatunk azokra a falusi rétegekre, amelyek kirekedtek a földreformból. Különösen értékes gócpontjai lehetnek az új erdei munkásgeneráció felnövekedésének az erdei munkásfalvak, amelyek telepítése beletartozik a szervesen kidolgozott hosszúlejáratú tervbe.

Erdő nélkül nincsen Magyarország!

Röviden felvázoltuk a követendő erdőgazdaságpolitika irányelveit. Nem térhetünk ki mindenre, de nem is ez volt a célunk. Csak azokra a problémákra akartunk rámutatni, amelyekeken legsürgősebben segíteni kell, amíg véglegesen nem lesz késő. Reméljük, hogy vészkiáltásunk nem marad hiábavaló, üres szó.

Magyarország Alföldjének azokat a részeit, ahol a szikes, homokfűvásos területek vannak, a török hódoltság előtti évszázadokban a legszebb tölgyállományok borították. Ma ezek a területek hasznavehetetlenek, rengeteg gazdasági és szociális baj forrása és a kormánytényezők évek óta kínlódnak a feladattal, hogy mitévők legyenek ezekkel a területekkel? Nincsen jobb megoldás: az Alföld másra nem alkalmas területeit újra be kell erdősíteni! Ez azonban ma már igen nagy áldozatokkal jár.

Annakidején Franciaországban a forradalmat követő időszakban 5 millió kat. hold erdő pusztult el. A francia kormá-

nyok ismételten súlyos milliókat áldoztak újraerdősítésekre, de az akkor keletkezett károkat még máig sem hozták teljesen helyre. Igen sok komoly szociológus és biológus azon a véleményen van, hogy a francia nép súlyos veszedelmét, a népszaporulat katasztrófális csökkenését részben az erdők pusztulása idézte elő.

A svéd nemzet idejekorán felfedezte a bajokat. Pedig országuk erdősültsége 55%-nak felel meg. Mégis a legkomolyabban fogták fel az erdők lassú apadásának a kérdését és 1928-tól 1940-ig 1,266.800 kat. holdat erdősítettek be (évi átlagban 105.000 holdat) és erre a célra nagymértékben vették igénybe az ingyenes közmunkát, amit a svéd nép önkéntesen ajánlott fel, mert felismerték az erdőtelepítés életbevágó fontosságát.

Az Egyesült Nemzetek élelmezési és mezőgazdasági bizottsága (FAO) külön albizottságot szervezett az erdőgazdálkodási kérdések tanulmányozására. Erdemes ennek az albizottságnak jelentéseit figyelemmel kísérni. Minden egyes beszámoló hangos kiáltás az erdők fokozottabb védelme érdekében. A jelenlegi világhelyzetet jellemzi az a tény, hogy a bizottság a nyersanyagok jegyzékében világgazdasági fontosság tekintetében a háború előtti 17. helyről a 2. helyre sorolta a fát. Így még veszedelmesebbnek láthatjuk a bajt, ami az emberiséget fenyegeti az erdők pusztulása következtében.

Csak annak a kultúrának van jogosultsága, amely az erdők értékeit megvédelmezi, fenntartja és ha módjában áll, gyarapítja is. A történelem bizonyítékait oldalszám lehetne felsorolni, hogy *erdőkultúra nélkül szociális jólétet biztosítani nem lehet.* Erdő nélkül nincsen Magyarország!

Azzal a kéréssel fordulunk tehát mindenkire, akiket illet: az ország felelős vezetőihez, minden erdőgazdasági szakemberhez, hivatalos tényezőkhöz és hatóságokhoz, a nemzetgyűlés képviselőihez és Magyarország minden dolgozójához: szeressék az erdőt, becsüljék meg az erdőket újjáépítő szakembereket és támogassák azt az egyedül lehetséges erdőgazdaságpolitikát, amit ebben az írásban felvázoltunk. *Csak a következetes erdőgazdaságpolitika segítségével lehet szolgálni a magyar dolgozók érdekeit,* mert minden szociális törekvés zsákuczába jut, ha az ország legfontosabb értékeit veszni hagyjuk.

Ha elindulunk a helyes erdőgazdaságpolitikai úton, akkor — hisszük — az erdőgazdálkodás Magyarország jövőendő közgazdasági életének egyik legerősebb tartó pillére lesz. Ellenkező esetben pedig olyan tragédia felé rohanunk, amely a legmélyebb nyomorúságban éri el végső kifejlését.

A feladat olyan nagy, hogy ahhoz az egész magyar társadalom támogatása szükséges. Ezt kérjük és reméljük, hogy meg is szerezhetjük.

Világosság Rt. Budapest.